

**A REFORMÁTUS EGYHÁZ SZEREPE
AZ ÚJRAINDULT NÉPFŐISKOLAI
MOZGALOMBAN**

**A hazai népfőiskolai mozgalmak
református vonala**

Tartalomjegyzék

I.	Bevezetés	3
II.	Az élet iskolája.....	4
III.	Felszínre tört egy búvó patak.....	9
IV.	A református népfőiskola szellemisége	16
V.	Zöld lámpa a református népfőiskola ügyének.....	19
V.1	A Magyar Népfőiskolai Collegium.....	20
VI.	Sárospatak, a Bodrog-parti Athén.....	21
VI.1	Faluszeminárium.....	23
VI.2	Sárospataki Református Presbiteri és Gyülekezeti-munkás Népfőiskola.....	24
VII.	A „November Esték” Vácott.....	27
VIII.	Összegzés.....	32
IX.	Felhasznált irodalom.....	34
X.	MELLÉKLETEK.....	37

I. Bevezetés

A „*folkhojskole*” fogalmával és történetével az andragógiatörténeti tanulmányaim alatt ismerkedtem meg. Felkeltette az érdeklődésemet, hogy milyen többlet-értéket hordozhatott a népfőiskolai reformgondolat, melyek azok a nevelési elvek, amelyek majd’ 170 év után sem veszítették el aktualitásukat, és amit az Európai Unió is preferál oly módon, hogy a felnőttek képzését támogató programját Grundtvigról, a népfőiskolák atyjáról nevezte el.

A történeti háttérrel való megismerkedés során az érdeklődésem tovább nőtt, és úgy döntöttem, szeretném megismerni a népfőiskolát a gyakorlatban is. Jelentkeztem egy - a Lakiteleki Népfőiskola által indított - kétéves képzésre, mely 2011 szeptemberétől rendszeresen megszervezett - egy-egy hétvégét magába foglaló - alkalmat jelent.

Az első képzés előadásain megismerhettük a népfőiskolák létrejöttének történetét, körülményeit. Azután kérdéseket tehettünk fel, amelyből kötetlen beszélgetés alakult ki a témát érintő főbb kérdésekkel. Ennek a pozitív élménynek a hatása és a „mélyebbre látás” igénye volt az, amiből aztán dolgozattá nőtte ki magát ez az „ismerkedés”. A szakirodalmak és történeti háttér áttanulmányozása után választottam ki a református népfőiskolák legnagyobbikát, a régi gyökerekkel rendelkező Sárospatakot, és egyet, mely a népfőiskolák újraindulása után jött létre: a Váci Református Népfőiskolát. Bár eredeti elgondolásom szerint a Lakiteleki Népfőiskola megfigyelt működésének leírása is része lett volna a dolgozatnak, a sárospataki kiindulási pont, és ezen keresztül a református egyház mozgalomban betöltött szerepének vizsgálata leszűkítette a dolgozat kereteit. Kutatási kérdéseim voltak: Milyen funkciója van az újraindult református népfőiskoláknak? Mi a népfőiskolák célja, változott-e a korábbi mozgalom időszakához képest? Mi a célcsoport? Kiket érnek el?

Hipotézis:

- 1) A református népfőiskolák specifikuma, hogy a társadalom épülésében a református értékek mentén vesz részt, különös hangsúlyt fektetve a lokális közösségek szerepére.
- 2) A református egyház nagy múltú oktatási, szociális tapasztalatainak

köszönhetően a népfőiskolák programjaiban az egyén fejlődését, nevelését, valamint a közösségi összetartozást hatékonyan tudja befolyásolni.

II. Az élet iskolája

Hazánkban a népfőiskolai mozgalom első korszaka a második világháborúval ért véget. Erre az időszakra a dolgozatom történeti áttekintésében térek ki.

A hosszú kényszerszünet után, az újraindulás - melyet tekinthetünk a második jelenleg is tartó szakasznak - kezdeti lépéseivel egy időben szükségessé vált annak újragondolása, hogy mi is valójában a népfőiskola, fontossá vált a megváltozott körülmények közötti szerepének, funkciójának újragondolása, mellyel együtt járt a célcsoportok megváltozása miatti didaktika változása is.

Napjainkra a Magyar Népfőiskolai Társaság megfogalmazásában kristályosodik ki leginkább a népfőiskola definíciója, amely összefogja a népfőiskolai eszmének elmúlt két évtizedben képviselt álláspontját.

A Népfőiskolai Kalauzban a Magyar Köztársaság 1997. évi CXL. számú törvényére támaszkodva a népfőiskolát, mint a művelődés, közművelődés-felnőttoktatás egyik fontos tevékenységi formájaként elismerést nyert intézményét a következőképpen határozza meg: *„A népfőiskola az egyes polgárok csoportjai, a helyi társadalom közössége által, felnőttek, vagy felnőtt fiatalok részvételével, önállóan – bentlakásos, vagy nappali kurzus keretében – szervezett közösségi és szabad művelődés. Ennek terjedelme lehet a néhány előadást tartalmazó rövid kurzustól egészen a több hónapos bentlakásos tanfolyamig. Benne a résztvevők érdekei és igényei érvényesülnek, tevékenységét érintően a törvények előírásain kívül senki semmilyen beleszólást nem érvényesíthet. Közvetlen szervezeti kereteit, független döntéseit a közösség maga alakítja ki, róla minden adatszolgáltatás önkéntes jellegű, s az is csak a szakmai, anyagi, erkölcsi, politikai támogatást és fejlődést szolgálhatja.”* (Magyar Népfőiskolai Társaság 1998:47)

1942 után Magyarországon a megváltozott politikai légkör nem kedvezett a civil szervezeteknek, így a népfőiskoláknak sem. Az 1948-ban végbement radikális politikai fordulat egyik eleme volt az egyházak tevékenységének korlátozása. (Hodossi Sándor 2007:168)

Az újraindulás előtti időszak első – a népfőiskoláról szóló - összefoglaló tanul-

mány szerzője H. Sas Judit, aki azonban ebben az időszakban a népfőiskolára, mint felesleges, anakronisztikus intézményre tekint. (Sas Judit, H. 1961:72)

A 80-as évek elején újrainduló népfőiskolai mozgalom adminisztratív üldözése, majd a leplezetlen neheztelés évei után, a társadalmi változások „utolérték” a mozgalmat (Sz. Tóth János 2010:99), azaz megnőtt az érdeklődés a népfőiskolák iránt, bár mindezek eleinte inkább faluszemináriumoknak nevezhető alkalmak voltak. Ebben az időszakban azonban az újraindult népfőiskolai mozgalom még csak kereste a helyét és szerepét a változó közművelődési környezetben. Erről a gyors változásokat hozó időszakról Borbáth Erika *A népfőiskolákról* című munkájában szól részletesen, külön fejezetet *(Milyenek a népfőiskolák ma?)* szentelve annak, milyen különféle próbálkozások jelentek meg, és mi különbözteti meg a népfőiskolát az ebben az időszakban közkedvelt ismeretterjesztő sorozatoktól. (Borbáth Erika 1989:42)

Timaffy László, egy valamikori népfőiskolai igazgató így ír erről: *„A népfőiskolát nem a neve, hanem a tartalma, a benne folyó embernevelés tette népfőiskolává. Ezért nem lehet bármilyen jó szándékú gazdasági vagy művelődési előadássorozatot népfőiskolának nevezni. Ragaszkodnunk kell a népfőiskola embernevelő céljához.”* (Timaffy László 1991:98)

Harsányi István is fontosnak tartja hangsúlyozni, hogy a népfőiskola más, mint a többi „rokoncélú” intézmény. Ő a népfőiskola nemzetközi kritériumait említi, mint meghatározó feltételt: *„...nevelő, személyiségfejlesztő, közösséggé formáló intézmény, bizonyos ideig tartó bentlakással egybekötött, intenzív kurzussal és az ezt kiegészítő időnkénti konzultációval, közös munkában való részvétellel.”* (Harsányi István 1991:177)

Javaaslata szerint a szerveződő népfőiskolákat három kategóriába lehet besorolni: népfőiskola, népfőiskolai tanfolyam, szabadiskolai előadássorozat. Részletesen ír a szervezés folyamatához nélkülözhetetlen feladatokról, módszerekről. Felhívja a figyelmet arra, hogy a 1988. június 2-án megalakult Magyar Népfőiskolai Társaság alkalmas lenne az újonnan induló népfőiskolák ellenőrzésére és minősítésére. (Harsányi István 1991:178)

Az újraindult népfőiskolai mozgalom - bár tulajdonképpen a volt népfőiskolások baráti találkozájából nőtt ki- rövid idő alatt népszerűvé vált, és a sajtóban is élénk érdeklődés övezte. A Forrás folyóirat XVI. évfolyamának 1984. december 12. száma teljes egészében a népfőiskolákról szólt. Ebben neves szakemberek írtak a népfőiskolák újraszervezésével kapcsolatos dilemmákról: *Erdei Ferenc: Mire való nálunk a népfőiskola?; Szigeti Tóth János: Új népfőiskolai gondolat; Kovács Bálint: Javaslatok az új*

népfőiskolák szervezéséhez; Elek István: Szükség van-e ma népfőiskolákra; Rácz István: Gondolatok az új, korszerű népfőiskoláról.

A népfőiskolákat ebben az időben a szervezők a közösség-szervezés gyakorlati műhelyeként jelölik meg, amely célt a falutudat erősítésén, a helyi valóság feltárásán, a gondolkodás segítésén keresztül látják megvalósíthatónak. (Borbáth Erika 1989:48)

Az egyének politikai, közéleti magatartásának megváltozásával szükségesnek látszott az emberek szellemi tartalékainak mozgósítása. A megváltozott körülmények között azt a célt tűzték ki, hogy a kölcsönös függések megismertetésével, ezen alapuló magatartás kialakulásával együttgondolkodni, egymásra figyelni tanítsák meg „a népet”. (Borbáth Erika 1989:49) Továbbra is azzal a módszerrel éltek, hogy az ismeretek átadásán, s annak csupán passzív befogadásán túl az érdeklődést felkeltsék, és a résztvevők megtapasztalják az együttgondolkodást és az egymásra figyelést.

Ezen időszak népfőiskolai fogalmának meghatározásai, a célkitűzések és módszerek alapjaiban nem különböznek a Grundtvig által megfogalmazottaktól, amelynek lényegét Harsányi István foglalta össze: *„Olyan közösség a népfőiskola, ahol kölcsönös az eszmecsere, a kommunikáció. A népfőiskola életforma, értékrend és életvitel. Nem iskola, nem főiskola, ahol a tanárok kérdeznek és a diákok felelnek, hanem a diákok kérdeznek, és a tanároknak tudniuk kell válaszolni. A diákok érdeklődése a tanárok tehetségéből táplálkozik.”* (Harsányi 1991:12)

Fontos szerephez jut a közösségi élet a munkában és a szabadidő eltöltésében egyaránt. Ennek megvalósításához volt nélkülözhetetlen a bentlakásos jelleg. Az egyházi népfőiskolák beindulásakor a vezető lelkészek egy szobában laktak a résztvevőkkel.

A népfőiskolán nincsenek vizsgák, központi feladata az egészséges személyiségfejlesztés, ennek szerves része a kritikai személyiségelemzés, ami a hiteles önismeret és emberismeret alapja. Így foglalja össze Harsányi az eszmei alapvetést, majd a rendszerváltozás éveivel kapcsolatban hozzáteszi: *„Ma valahogy így mondanánk ezt, biztosítani az én-identitás, nemzeti identitás kiteljesítését.”* Hozzá teszi még, hogy a népfőiskoláknak képessé kell tenni növendékeiket arra, hogy magukat valami önmaguknál nagyobb egység részeként tekintsék, hogy megfelelő önbizalmuk legyen, és szabad, bátor, öntudatos állampolgárokként tudjanak élni. (Harsányi István 1991:13)

A 80-as években a „mindenes funkciót” betöltő népfőiskolák a rendszerváltás után részben egy szellemi-művelődési fórum szerepét töltötték be, részben pedig a felekezeti népfőiskolai kezdeményezések lettek. (Sz. Tóth János 1999:99)

Pethő László egy másik nézőpontból megközelítve - a felnőttképzés változásának vizsgálata során - értékeli az újraindult népfőiskolák szerepét, meghatározza célkitűzéseit és az ez alapján kialakuló típusokat. Ő árnyaltabban közelíti meg a népfőiskolák szerepét a rendszerváltás előkészítésében. Rámutat, hogy a népfőiskolák rendezvényeinek vonzerejét növelte a szocializmusból való kiábrándultság, és az eddig háttérbe szorított egyházak ismételt szerephez jutása. Szerinte leginkább azok a társadalmi csoportok váltak nyitottá a népfőiskolákra, amelyek leginkább csalódtak a szocializmus eszmerendszerében. Ezek bekapcsolódásával előtérbe került a népfőiskolák közösségépítő és kapcsolatteremtő szerepe. A megváltozott viszonyokból adódóan már nyilván nem a falvakbéli, paraszti réteg fiatal felnőttjeit kívánták elérni, hanem újabb célcsoportokat találtak a szervezők. Ezek alapján a következő kurzustípusok körvonalazódtak: önismereti, mentálhigiénés, közösségfejlesztő; közéleti, állampolgári ismeretek átadására szervezett; rétegproblémák feldolgozására szervezett; cigányok, munkanélküliek, depressziós térségek lakóit megcélzó; illetve szakmai ismereteket, továbbképzést nyújtóak. (Pethő László 2002:18)

1990-ben, a rendszerváltozás utáni első szabadon választott kormány programjában helyet kapott a népfőiskolák támogatása.

Ennek az időszaknak nagy várakozása volt, hogy a társadalom széles rétegei fognak a mozgalom felé fordulni, s bekapcsolódni abba. Ehelyett azonban az elmúlt negyven év hagyatékával kellett szembesülni. Általános tendencia volt az önbizalom, az öntudat hiánya, a félelem és az ösztönössé vált bizalmatlanság. Ezek alapján ekkor a népfőiskolák elsődleges célja az volt, hogy az egyén és a közösség az önművelődés segítségével megtapasztalja saját erejét, s ezáltal fejlődjön önbizalma, illetve képes legyen alkotóan részt venni a közéletben, formálni saját sorsát. Ezzel a népfőiskola a társadalmi bizalom helyreállítójává lehetett. (Sz. Tóth János 1999:101)

A körülményeknek és az aktuális realitásnak megfelelően három területre összpontosítottak: egyrészt gyakorlati segítséget kínáltak a gazdasági-társadalmi változások veszteségeinek, másrészt igyekeztek fejleszteni az emberek politikai vélemény-nyilvánítását, nemzettudat megélését, a vallási hovatartozás felvállalását és kinyilvánítását. A harmadik a közéleti, politikai fórum jelleg, amikor a rendszerváltó szellemi elit képviselői a régi-új értékeket ismertették meg a résztvevőkkel. (Sz. Tóth János 1999:102) Erre jó példa a később bemutatásra kerülő Váci Református Népfőiskola.

Európai Unió tagjaiként ezek a hazai intézmények is kötelezettséget vállalnak olyan feladatokban, melyeket az UNESCO dokumentumok javaslatai, irányelvei foglalnak össze. A népfőiskolák képviselői ezeket kiemelt feladatként kezelik: hátrányos a helyzetűek segítése, kisebbségi-kérdés megoldása, a látens társadalmi konfliktusok felszínre hozása, megszüntetése, megoldása. Ezeket a megvalósításra váró feladatokat tárta fel már 2004-es tanulmányában Harangi László, melyek megvalósításában nagy szerepet szán a népfőiskoláknak, azok **nevelési elvei és módszerei** miatt. *„A közösségi tevékenységnek a társadalmilag értékes magatartás és a tevékenységformák kialakításában játszott nélkülözhetetlen szerepe ma meglehetősen általánosan elismert.”* (Bábosik István 2004:68) Az ő megfogalmazásában a fent említett, elérni kívánt cél a konstruktív életvezetés. Ez két komponensből tevődik össze: *„a közösségfejlesztő vagy morális komponens és az önfejlesztő, az életvezetés sikerét biztosító összetevő”* együtteséből. Az egyén és a társadalom megfelelő viszonyrendszeréhez és a szociális szempontból teljes értékű életvezetéshez mindkettő elengedhetetlen.

A túlzottan önzetlen egyén egzisztenciális gondjai miatt nem válik szociálisan életképessé, az önző életvezetés pedig az egoisztikus beállítódás egyoldalú erősítésével hosszútávon szociális konfliktusokat eredményez. Az európai emberkép alapvető jellemzője tehát a moralitás és a szociális életképesség egysége. (Bábosik István 2004:68)

A népfőiskolák közvetett céljaként jelöli meg a Magyar Népfőiskolai Társaság azt, hogy azok segítsék a résztvevőket egész emberekké, műveltebb emberekké, szabad emberekké és demokratikus emberekké válni.

Harangi László a népfőiskolák lehetséges funkciói közül kiemeli az aktív állampolgárságra, hazafiságra való nevelést, az életre nevelést, az elméleti tudás gyakorlatba ültetését, a közösségformáló szerepet.

III. Felszínre tört egy bűvő patak

A népfőiskolai gondolat a dán evangélikus egyház nagy alakjától, Nikolaj Frederik Severin Grundtvigtól (1783-1872) származik. Célja: „*keresztyén hősi lelkiületet teremteni az ifjúságban*”. (Ordass Lajos 1934:126)

Hangsúlyoznunk kell azt is, hogy Grundtvig törekvése egy keresztyén szellemű, nemzetnevelő intézmény létrehozása volt, hiszen ő maga így fogalmazta meg a rendeltetést: „*Megtanítani az ifjúságot az Istennek, a felebarátnak és a hazának szeretetére.*” (Mády Zoltán 1941:16) Az általa szervezett népfőiskola alapja a valóságos élet, az anyanyelv szeretete volt. Központi gondolata - amelyet minden e témával foglalkozó kutató kiemel -, hogy az ember nem érthet meg többet az életből, mint amennyit megtapasztal. (Borbáth Erika 1989:10); (Mády Zoltán 1942:13); (Hodossi Sándor 2007:163)

Ezeknek az újszerű eszméknek a gyakorlati kivitelezői Christian Flór és Christen Kold voltak. A megvalósítás során a mindennapi életre való felkészítés mellett a hitben való megerősítés is fontos szerepet játszott. A 18-30 éves paraszt fiatalok számára szervezett intézmény önkéntes, protestáns és bentlakásos volt. Ez a modell terjedt el aztán előbb a szomszédos svéd, norvég, finn, izlandi területeken, majd Németországban, Svájcban, Lengyelországban és Európa-szerte, így nálunk Magyarországon is.

A magyar népfőiskolai mozgalom történetének áttekintésében nem kívántam szorosan követni az időrendet. Mivel dolgozatomban a protestáns, ezen belül is a református népfőiskolákon van a hangsúly, a történeti áttekintést az eszmeiségen keresztül közelítem meg, kiemelve a református népfőiskolákat, azon belül a Sárospataki Református Népfőiskolát és a Váci Református Népfőiskolát.

A magyarországi felnőttoktatás a reformkorig nyúlik vissza. 1870-ben, az Eötvös József által kiadott felnőttképzési rendeletre elszórt helyi kezdeményezések jöttek létre, majd „népszerű felolvasásokkal” próbáltak megoldást találni a nemzetnevelés kérdésére. (Hodossi 2004:164)

Pethő László alapján a 19-20. század fordulójától a felnőttképzésben Magyarországon két egymástól jól megkülönböztethető hatás érvényesülését

különböztethetjük meg: a német-osztrák ismeretterjesztő modell, valamint a grundtvigi eszme által ihletett népfőiskolát.

A népfőiskolák megalakulásának időszakában szükséges volt megtalálni a magyar viszonyoknak megfelelő módszert, ahogyan Wolf (Ordass) Lajos írta 1934-ben: *„Nem utánpótlásra vár nálunk ez a népfőiskola, hanem valami hasonlónak létesítését sürgeti az idő.”* (Wolf (Ordass) Lajos 1934:25-29)

A magyar gyökerek a már korábban létesült intézményekben kereshetőek. Ezek: Tessedik Sámuel szarvasi lelkész reformgondolatai és szarvasi iskolája, Erdélyben, Makfalván a Wesselényi Miklós által létesített és a nagytarcsai próbálkozások.

A népfőiskola gondolatát az 1910-es években a Gazdaszövetség és a katolikus püspöki kar is támogatta. Kezdetben különböző módon látták az új intézménytípus célját, feladatát és jelentőségét. Az egyházak természetesen a dán eszmében jelenlévő keresztyénséget hangsúlyozták, míg a nem egyházi támogatók a várható gazdasági fejlődést, és a parasztság műveltségi szintjének növelését tartották szem előtt. A századelő terveiből kevés valósult meg, és az első világháború kirobbanása véget vetett a terveknek.

Már ebben az időben felvetődött a református népfőiskola gondolata. Elsőként Debrecenben, 1913-ban a Református Kollégium Igazgatótanácsának ülésén. (Kormos László 1983:97) A gyakorlati megvalósítása azonban még később jött el. Magyarországon a népfőiskolai mozgalom kezdete a falu felé fordulás volt, és az európai fejlődés irányától eltérően a népi írók, falukutatók mozgalmaiban valósult meg. Ugyanebben az időben az egyház is a falu felé fordult, ennek kiteljesedése a sárospataki kollégiumban jelent meg, az úgy nevezett faluszeminárium formájában. Innen indultak ki a népfőiskolák. Az első „igazinak” nevezett népfőiskolát Bajaszentivánhoz és az 1914. évhez kötik.

Trianon után az évtized végére mintegy 70 népfőiskola jött létre. Szegeden indult meg először a népfőiskolai munka, majd Kecskeméten, Mezőkövesden és Szadán. Ezek a népfőiskolák nem voltak ugyan hosszú életűek, de fontos előrelépés volt a falu ifjúságának életében. Az áttörést azonban Sárospatak jelentette. (Horváth Erzsébet, 1994:39)

Amikor 1948-ban az átalakuló állami vezetés egyetlen tollvonással megszüntette az akkor már országszerte sokszíniűen működő népfőiskolákat, úgy tűnhetett, a felnőttképzés ezen formájának egyszer s mindenkorra vége. Az egyházi épületeket államosították, tehát a népfőiskolák működésének mind tárgyi, mind szellemi feltételei

megszűntek. Ekkor már országszerte sikeres népfőiskolák működnek, sőt az 1941. május 21-én megalakult Népfőiskolai Tanács eredményesen fogta össze az ország különböző pontjain a protestánsok és katolikusok tevékenységét.

Református vonalon az 1936-os sárospataki indulás után számos népfőiskola alakul. Szatmárban, Kocsordon, Tyukodon és Szatmárököritőn 1940-től indulnak népfőiskolák.

Sárospatakon, a magyar népfőiskola bölcsőjében 1945. november 22. és 1946. március 20. közötti szervezésekkel beindul az állandó képzés első tanfolyama. Munkatársak képzése a célja a Szabadművelődési Akadémiának, mely Rácz István igazgatóságával Sárospatakon 1946. január 7-én az egész ország területéről toborozta a résztvevőket felekezeti megkülönböztetés nélkül.

Az események azonban nemcsak Sárospatak köré csoportosultak. A református iskolák, főleg a református kollégiumok is kiveszik részüket a főiskolai munkából. Csak felsorolásszerűen a következő városokat említhetjük meg: Debrecen, Pápa, Csurgó, Veszprém, Hajdúböszörmény, Hajdúnánás, Nyíregyháza, Miskolc, Hódmezővásárhely, Kiskunhalas, Mezőtúr, Sárbogárd, Kisvárd, Kecskemét. Leánynépfőiskola működik Tordason, Peléden és Sajókazán.

A református népfőiskola sikerességéhez az is hozzátartozik, hogy az egyház vezetői -püspökök, esperesek - egy emberként támogatták az ügyet. Az anyagi támogatás mellett személyes jelenlétükkel, előadások tartásával, az ünnepeken való részvételükkel erősítették, támogatták a szervezők munkáját. Ebben az időszakban olyan vezetők vállalták a munkát, akik Isten szolgálatában állva felismerték, hogy ez az a terület, ahol a nép, a nemzet javára és Isten dicsőségére végezniük kell ezt a szolgálatukat. Ilyen „fáklyavivők” voltak: Szabó Zoltán és Újszászy Kálmán is.

Horváth Erzsébet munkája alapján a református népfőiskola sikerének „titka”, hogy a vezetők céltudatosan és célirányosan vezették a népfőiskolákat. A vezetők és előadók szerették a népfőiskolát és annak résztvevőit. Fontosnak tartották a rájuk bízott fiatalokat, és azt is, hogy megismerjék azokat, akiket nevelniük kell. A beszélgetések alkalmával megtudták, hogy ki milyen adottságokkal rendelkezik, s ez alapján szervezték a csoportos foglalkozásokat, és irányították a rájuk bízott fiatalok szellemi fejlődését, személyiségük kibontakozását.

Nem ijedtek meg a gyakran nem egyszerű körülményektől sem, és az időnként eléjük tornyosuló nehézségeket ügyesen oldották meg: pl. Szatmárököritőn Szabó Szabolcs lelkes - más helység nem lévén- együtt aludt a résztvevőkkel. Vagy Borda Szabolcsot is említhetjük példaként, aki személyesen utazott el egy családhoz, hogy a tehetséges fiút engedjék el a népfőiskola rendezvényére. Ez a fiú Jakab Sándor volt, aki később nagyszerű munkása lett a népfőiskolának. (Horváth Erzsébet 1994:42)

A református vonal sajátos módszerének fontos eleme volt, hogy a tanfolyam végeztével is figyelemmel kísérték a résztvevők egymás további életútját. Személyes találkozásokon vagy levelezés útján tartották a kapcsolatot. Ez volt az, ami segített a 40-es évek után is tovább élni, majd újraindulni a megszüntetett népfőiskolának Sárospatakon.

Az egykori résztvevők, a barátokká lett „öregdiákok” a kollégium hagyományait ápolva találkozókat szerveztek, majd 1976-tól minden év júniusának első vasárnapján már családtagjaikkal együtt gyűltek össze Újszászy Kálmán legendás diófája alatt. Ezekből a találkozókból nő ki, majd indul újra útra a 80-as évek végétől ismét a református népfőiskola, melynek egyik kezdeményezője Varga András volt. (Tihanyi Endre 1985:90)

A gondoskodó szeretetet érezték és vitték tovább falvaikba a résztvevő fiatalok. Ez, a külfölditől merőben eltérő módszer – melyet az egyházi főiskolák alakítottak ki- tették igazán magyarrá az 1936-1948 között működő intézményeket. Sárospatakon például jelképes falut hoztak létre, melyet Szeretetfalvának neveztek el. A faluban – mint egy valóságos magyar településen – volt Alszeg és Felszeg. Választottak bírót, jegyzőt, kisbírót és gazdaköri elnököt. A tisztségeket hetente más látta el, ezáltal megtanultak irányítani, és engedelmeskedni is. Így nevelte a pataki népfőiskola azokat a fiatalokat, akik hazamenve előbb az egyházban, majd a saját falujuk életében is vezető szolgálatot vállalhattak. Ezt a módszert több népfőiskola átvette. (Horváth Erzsébet 1994:10) Saját újságot is szerkesztettek, Sárospatakon például a *Kérékvágást*. Ezekben megjelentek a fiatalok írásai is, teret adva így a tehetségek felismerésének. Ilyen volt a már említett Jakab Sándor, aki Sárospatakon volt népfőiskolás, majd kiemelkedve társai közül számos írásával szolgálta később annak a népfőiskolának az ügyét, amely fiatalon őt felkarolta.

A felekezeti népfőiskolák esetében nagy hangsúly volt az erkölcsi nevelésen. Küldetéstudattal rendelkező öntudatos, de becsületes, tiszta életű, istenfélő fiatalok

nevelése volt a cél. Erre emlékezik Szabó Zoltánnak az 1947. novemberi főiskolai tanfolyamnyitó istentiszteletén elhangzott prédikációja kapcsán Papp András. (Horváth Erzsébet 1994:4) Ekkor már szervezett formában, kidolgozott programmal, olyan neves, meghívott előadókkal, mint Fekete Gyula, Czine Mihály, Képes Géza, Bertha Bulcsu, Béres Ferenc működtek. (Horváth 1994:43)

A kapcsolattartás, az egymásra figyelés volt tehát az a módszer, amely nemcsak vonzóvá tette annak idején a pataki népfőiskolát, hanem ez volt az a mag is, amelyből újraindultak a népfőiskolák.

A kényszerszünet utáni újraindulásakor nagy volt a bizonytalanság. Eleinte a régi népfőiskola tartalmát próbálják feleleveníteni helyi szintű szerveződésekkel. Ez tűnik úgy, hogy a közéleti, társadalmi és egyéb kérdésekben segít majd eligazodni.

1993-ra harminc protestáns népfőiskola működik. Megfogalmazódtak az új idők régi-új célkitűzései. Elsődleges feladat lett, hogy a gyülekezetek tagjait segítse eligazodni a közéleti dolgokban. A „kényszerpihenő” azonban a vártnál nagyobb rombolást vitt végbe az emberek lelkében, nemzettudatában, önértékelésében. 1992-ben megalakult a Magyar Népfőiskolai Collégium, a protestáns népfőiskolák érdekvédelmi közössége. Elnöke Inotay Ferenc, KDNP-s országgyűlési képviselő, ügyvezető elnöke Kis Boáz, református lelkész lett.

Felismerték, hogy az újrainduló, református népfőiskoláknak szembe kell nézni azzal a ténnyel, hogy a ma embere a közösség, a társadalom dolgai iránt közömbössé vált. Ezért fontos feladatként fogalmazták meg a protestáns lelkület, hitvallás és elkötelezettség felelevenítése mellett a közömbösség elleni küzdelmet, és hogy segítsék a társadalom általuk elért tagjait abban, hogy ismét a közösségért tenni akaró és tudó emberek legyenek. Beépülve a gyülekezeti közösségbe érezzék otthon magukat, érezzék sajátjuknak a közösség feladatait, örömeit és bánatát. Módszerükben igyekeztek ötvözni a hagyományos tevékenységeket, mint például a nemzeti érzések, hagyományápolás, irodalom, történelemszemlélet formázása a sajátosan protestáns feladatokkal.

Mivel az újrainduló egyházi népfőiskolák javarészt nem a falvak, hanem inkább a városok, kisvárosok lakóival találkoztak, ennek megfelelően kellett mind témában, mind a módszerben változtatni a korábbiakhoz képest. Az alapvető törekvés azonban aktuális maradt: *„Érezzék át, legyen valóságos élménnyé Isten szabadító kegyelme.”* (Horváth 1994:43)

A református főiskolák magyar jellege fénykorukban abban is megmutatkozott, hogy a magyar történelem és irodalom tanulmányozására nagy gondot fordítottak. A

falukutató mozgalmakból kinövő népfőiskolák látóterének fókuszában a magyar falu és a földműves nép története, valamint kultúrájának, hagyományainak megőrzése állt. Ezt erősítette, hogy maguk a népi írók akár több napot is eltöltöttek egy-egy népfőiskolán előadóként. Veres Péter, Kodolányi János, Féja Géza, Móricz Zsigmond neve említhető meg ebben az összefüggésben. Hatásukra egyre jobban terjedt az értelmiség körében is a népi gondolat, (Kovács Bálint 1994:11) de a népfőiskolák népszerűsítésében is jelentős szerepük volt. A falvak fiataljai számára egyébként is életre szóló élményt jelentett a népfőiskolán való részvétel. Mindezt fokozta az írókkal való találkozás, a személyes kontaktus. Természetesen az írókban is nyomot hagyott egy-egy népfőiskolai együttlét. Móricz Zsigmond a Kelet népében méltatta a népfőiskolákat, és a szatmári, valamint a hódmezővásárhelyi résztvevőkkel sokáig levelezett. (Kovács Bálint 1994:10) Az értelmiség bekapcsolódásának szerepéről és hatásáról érzékletesen ír egy volt népfőiskolai nevelő, Csepregi Béla visszaemlékezésében: *„Az értelmiségnek az a része, amelyik az akkori egyházi életben a legérzékenyebb volt a magyar sorskérdések felfogásában, és amelyik kész volt szellemi erejével vállalni a falu népének tanítását és nevelését, volt a munka mozgatója.”* (Kovács Bálint 1994:11)

Az 1940-es években - Veres Péter szavaival élve - valóságos népfőiskolai lázban égett az ország. Aki segíteni akart a népen, népfőiskolákat alapított, de nagy számban voltak a könyvekkel, pénzzel és egyéb módon támogatók is. Az egyházi szerepvállalásról írja Czine Mihály Nép és Irodalom című könyvében 1973-ban: *„Bármennyire is konzervatív volt az egyházi vezetés, az egyes gyülekezetekben éltek a demokratikus igények, a haladó protestáns hagyományok, a kollégiumokban, az SDG-ben, a KIE-ben érvényesülni igyekeztek. Ady és Móricz eszméi és a jelentkező népi írók visszhangra találtak. A debreceni, pataki és pápai kollégium folytatta a tehetségmentést. A demokratikus mozgalmak, a népfront-törekvések a református ifjúsági szervezetek nagy számban adtak embereket. A papok között egyre több lett a szociális missziót vállaló, a népért élő ember; a vallásos tételek mögött a szociális, kulturális feladatokat is meglátták.”* (Kovács Bálint 1994:13)

Sokan voltak az egyházi vezetők között, akik erkölcsi és anyagi értelemben is támogatták a népfőiskolákat. A 40-es években a Református Egyetemes Konvent határozatban szólítja fel az egyházkerületeket és egyházmegyéket, hogy létesítsenek népfőiskolákat. A Dunamelléki Egyházkerület Kecskeméten, a Dunántúli Egyházkerület Csurgón és Pápán alapított református népfőiskolát.

A sárospataki nyitó- és záróünnepélyeken gyakran és szívesen szolgáltak a püs-

pökök. Révész Imre a kocsordi népfőiskolán kijelentette, hogy ez egy egészen új dolog az egyház életében, ezért támogatni kell.

A 80-as, 90-es években újrainduló református népfőiskoláknak is – függetlenül az előzményektől – ezzel a Révész Imre-i mondattal kellett újjászerveződni. Az ismét lehetőséget kapott egyházaknak új volt a megváltozott történelmi-társadalmi helyzetben a református népfőiskola alapításának feladata. Az újraindulás több nyomvonalú volt. Alakultak olyan helyeken, ahol a rendszerváltás előtt is működött, például Sárospatakon, de olyan gyülekezetben is, ahol korábban nem volt. Ilyen Vác esete.

Az egyházak mellett szerepet kaptak a népfőiskolák újraindításakor a civil szervezetek és alapítványok is.

IV. A református népfőiskola szellemisége

A neveléstudomány régebbi szakemberei közül Kiss Tihamér László így foglalja össze a református népfőiskola célját: *„A falu számára kiművelt, hívő és cselekvő keresztyéneket nevelni.”* (Kiss Tihamér 1942:6) Az egyház szerepvállalásának módszerében fontosnak tartja a résztvevők kiválasztását.

A református egyháznak az oktatásban és nevelésben vállalt szerepéről sokat olvashatunk Karácsony Sándor műveiben, tanulmányaiban is. Gondolatai a napjainkban működő református népfőiskolák szervezői számára is fontos útmutatást jelenthetnek. *„Egymás kedvéért járunk iskolába. Minden órán minden tantárgy arra szeretne ráeszméltetni bennünket, hogy nem egymagunk élünk a világon. Másik ember is van... Azt a titkot tanuljuk ellesni, amely az egyik embert megtanítja a másikkal közösségben élni.”* (Karácsony Sándor 1938:3)

A református népfőiskolák a ma emberében élő szigetszerű, önvédelmi stagnálás helyett a közösségi lénné válás, nemzetté kovácsolódás megszilárdítását támogatják. Ez a mentalitás hozzátartozik, sőt előfeltétele a népfőiskolák egyik célkitűzésének, az általános műveltség fejlesztésének eléréséhez.

A lisszaboni csúcs által meghatározott elérendő cél az ún. „tudás társadalma” is megköveteli a szakképzések helyett és mellett a szakmai önfejlődésre sokoldalúan alkalmassá tevő általános műveltség kiszélesítését. Ezen belül is hangsúlyos a társadalom egészére kiterjesztendő alapkészségek fejlesztésének szükségessége. Ezek formálódásához segít hozzá a helyi - nemzeti öntudat és közérkölc fejlesztését szolgáló- képzésekkel a református egyház, a polgári, nemzeti és keresztyény, valamint szociális értékek minél szélesebb körű terjesztésével. Az aktív állampolgárság kompetenciája –melyet az Európai Unió szintén szorgalmaz – is fejlesztésre szorul hazánkban. Az ún. „fiatal demokráciák” esetén, így itthon is fontos, hogy a gyakorlati állampolgári készségek elterjedjenek, és működjenek. A megvalósítások színtere itt is a civil szféra lehet.

„A népfőiskola elválaszthatatlan az evangéliumtól.” – írja a hazai népfőiskolai mozgalom atyja, Újszászy Kálmán teológiai tanár, aki 1952-től Magyarországi Református Egyház Zempléni Egyházmegyéjének gondnoka, később 1964-től 1990-ig pedig a Tiszáninneni Egyházkerület főgondnoka volt. (Újszászy Kálmán 1941:40)

Szabó Zoltán professzorral együtt ő szervezte meg az első magyar népfőiskolát, amely az általa létesített faluszeminárium munkájából nőtt ki, Sárospatakon. Innen terjedt el a népfőiskolai mozgalom országosan, egész Magyarországon.

Az evangéliumtól való elválaszthatatlanságának okát a következőképpen fogalmazza meg: „...a népfőiskola lehetségesítője, valamint természetének, feladatának és munkája módjának meghatározója az evangélium. A népfőiskola tehát nem helyhez, fajhoz, sőt még csak nem is az egyházhoz, hanem egyedül az evangéliumhoz kötött.”

„A népfőiskolát azért lehetségesíti az evangélium, mert ember és hivatás, ember és nemzet, valamint ember és anyaszentegyház olyan kapcsolata, amilyen a népfőiskolának egyedül biztosíthat életteret, csak ott van, ahol evangélium van.

Ez azt jelenti először, hogy a munkában, még inkább pedig a foglalkozásban csak az evangélium segítségével tölthet be hivatást is az ember, lévén a hivatás tipikusan evangéliumi gondolat.”

„Ha a keresztyénségen belül a protestantizmus hangsúlyozza erőteljesebben a földi munkában is az istenszolgálat vállalását, akkor ez csak magyarázza azt, hogy a népfőiskola miért protestáns talajon született meg, ám a munkát még nem teszi kizárólagosan protestáns munkává.” (Újszászy Kálmán 1941:40)

Ez a gondolat az Újszövetségben lévő Igének „Elmenvén azért tegyetek tanítványokká minden népeket...” (Máté evangéliuma 28,19.) bibliai tanításra épít.

A népfőiskolai gondolat megszületésére így emlékezik vissza egy interjúban az akkor 90 éves Újszászy professzor: „...Feladatomnak tartottam a tanszéken kialakítani egy karakterisztikus filozófiai gondolkodást, amelyben az alapokat, egészen furcsa módon, a nagy filozófusokon túl olyan személyiségek gondolkodásában találtam meg, mint Pascal, Kierkegaard, Dosztojevszkij és a korabeli oroszok: Bengyájev és a többiek, köztük Bulgakov. Sajátos módon ez volt az én világom.

...Emellett az igazán hyper-absztrakt viszonyulás mellett ott volt egy másik. Az a gondolat, hogy népfőiskolát kell létrehozni. Ennek gondolata a faluszemináriumban született meg. A faluszemináriumnak ugyanis az volt a jelentősége, egyik jelentősége, hogy hétről hétre olyan irodalommal ismerttettem meg a teológusokat, amellyel sem Pest, sem Debrecen, sem Pápa nem ismertette meg. Még most is emlékszem az Amerikában elhunyt ószövetségi és keleti nyelvek professzorára, Szikszai Istvánra, aki azt kérdezte: miért nem csinálunk mi népfőiskolát? Ebből a gondolatból, ötletből született meg a teológiai karnak a döntése, hogy népfőiskolát szervezünk.

Megbízták Szabó Zoltán barátomat, aki a gyakorlati teológia tanára volt, és engem, hogy dolgozzuk ki ennek a tervét. Ezt ő dolgozta ki, nagyon egyszerű formában. Hogy aztán az hogyan változott, alakult tovább, az egy másik kérdés, de nagy hiba volna, ha ezt nem vennénk tudomásul. A kar és benne két fiatal tanár, aki ezt a vállára vette egészen odáig - ne haragudjatok, hogy ezt mondom -, hogy a költségeit is nagyobb részt vállalta. A körleveleket én csináltam, a találkozókat én rendeztem. Svédországban, Skandináviában tanulmányi úton én voltam, ahol megállapítottam: anélkül, hogy valamit is tudtunk volna róla, ugyanazt megcsináltuk, rájöttünk magunktól is. Az új népfőiskola gondolata is itt született a kertünkben, a diófa alatt 1982-ben. Az akkor olyan talajba hullott, hogy ki kellett nőni belőle annak a hatalmas népfőiskolai mozgalomnak, amely ma már elárasztja az egész országot. Főleg annak középső és nyugati fertilityt. Érdekes, sajtóságos, hogy az első itt született, keleten, és innen ment nyugatra. A másik hazája Veszprémben van, Sopronban van, Szombathelyen van, Ádándon van a Balaton mellett.”

(Confessio 1993)

Az egyházi szervezésű népfőiskolák motorját képezte az 1940-es években élő egyházi ifjúsági mozgalmak, melyek közül a katolikus szervezetek a KALOT (Katolikus Agrárfjúsági Legényegyletek Testülete) és a KALÁSZ (Katolikus Asszonyok és Lányok Szövetsége) voltak. A protestánsok között a KLE (Keresztyén (református, evangélikus leányok) Leányegyesület), KIE (Keresztyén Ifjúsági Egyesület), MEKDESZ (Magyar Evangéliumi Keresztyén diákszövetség), SDG (Soli Deo Gloria Református Diákszövetség) munkája kiemelkedő.

V. Zöld lámpa a református népfőiskola ügyének

A rendszerváltást követő új népfőiskolai mozgalom eredményeként alakultak meg a mai népfőiskolai munka vezetői Magyarországon a Lakiteleki Népfőiskola, a Magyar Népfőiskolai Collegium, a Magyar Népfőiskolai Társaság, az Örökség Népfőiskolai Mozgalom. Ezen kereteken belül pedig számos helyi kezdeményezés.

Az 1980-as évek végén a népfőiskolai álmok őrzői megéreztek, hogy a „piros lámpa” sárgára váltott, vagyis lehetőséget láttak arra, hogy rést üssenek a népfőiskolai munkát akadályozó falba, s az addig félig legális találkozók formájában működő népfőiskolai alkalmakat tovább szélesítsék. Erről az időszakról a 75 éves magyar népfőiskola jubileumi alkalmából így ír Nagy Lenke, a Magyar Rádió Kuratóriumának elnökségi tagja: *„Később, az 1980-as évek végén, amikor immár újságíróként igyekeztem a sárospataki nagydiófa alá, a Professzor úr meghívására, hogy a szárnyait bontogató népfőiskola tanácskozásáról tudósítsak, útbaigazító szavai a XX. századi népfőiskolás életre szóltak. S akik őt hallgatták, a nagy fa hús árnyai alatt, közülük néhányan a népfőiskolai ügy elkötelezettjeivé váltak. Nem sokkal később megalakult a Magyar Népfőiskolai Collegium, s a helyi szerveződésekkel egy időben sorra alakultak a Kárpát-medence népfőiskolái is.”* Az időszak összefoglalásának megfelelő címe lehetne szerinte a „Két diófa biztató árnyékában”, hiszen az újraindulás előtti találkozó - ahol az összegyűlt egykori pataki diákok az egyéni és közösségi harcok, és a „mégis-tenniakarást” mérlegelve tervezték a népfőiskola ügyének jövőjét- azon a Újszász-portán zajlott, *„ahol a legendás diófa-történet kezdődött, valamikor réges-régen...”* (Nagy Lenke 2011:7)

A sárospataki rendezvényen Kis Boáz, a Magyar Népfőiskolai Collegium ügyvezető elnöke beszédében hangsúlyozta, hogy *„a magyar nemzetet csak a lelki újjászületés mentheti meg”*. Annak eléréséhez, hogy a magyar társadalom ne csak az emberek sokasága, hanem a jó emberek sokasága legyen, szerinte az szükséges, hogy az igen széles társadalmi alapra az új nemzeti élet lelki értelemben vett épületét emeljék.

V.1 A Magyar Népfőiskolai Collegium

A Magyar Népfőiskolai Collegium 1992-ben alakult Budapesten, a bírósági bejegyzés 1992. május 20-án történt.

Célja, hogy támogasson minél több népfőiskolai tevékenységet, és segítséget adjon az ifjúsági szervezeteknek, akik a jövő népfőiskolásai lehetnek.

Ezért létrehozta saját ifjúsági szervezetét, az Ifjúsági Népfőiskolai Collegiumot, támogatta a cserkészetet, valamint az RKIE -t.

A kezdeti évek nagy áldozathozattal teltek, a szervezők kénytelenek voltak saját keresményükből fordítani a kiadások fedezésére.

1996-ra lettek határon túli népfőiskolái, melyeket ebben az évben kapott első jelentősebb támogatásukból segíteni tudtak. Jelentős kiadványa volt ekkor Horváth Erzsébet adjunktus füzete: A Magyar Református Népfőiskola címmel. Ekkor indították el a Népfőiskolai Krónika című időszaki lapot is.

A Collegium közhasznú szervezetként működik. Fő tevékenységi köre a kutatás, a nevelés, az ismeretterjesztés, a kulturális tevékenység, a gyermek- és ifjúságvédelem, a nemzeti és etnikai kisebbségekkel, határon túliakkal való kapcsolattartás.

Évenkénti állandó programja a Balatonszárszón megtartott egy hetes konferencia, illetve az október végén megrendezésre kerülő „fórum”.

A tagszervezetek között evangélikus, katolikus, görög-keleti, felekezeten kívüli, illetve kisebbségi közösségek is vannak.

Jelenleg határon túli népfőiskolái Erdélyben, Felvidéken, Kárpátalján és Délvidéken vannak. Legfrissebb kezdeményezése pedig az idei, Csángóföldön először megvalósított népfőiskolai program.

A szervezet fő célja - a személyiségformáláson keresztül - a kor emberének a társadalomban való eligazodásában minél több segítséget nyújtani, a sárospataki népfőiskolai eszme hagyományát őrizni, fórumokat szervezni, aktuális társadalmi, gazdasági kérdések megbeszélésével, előadók irányításával.

Népfőiskolai Füzetek címen rendszeres kiadványokat jelentet meg, különböző témákban. A hetedik füzet az MNC Alapszabályát tartalmazza, amely rögzíti a Collegium célját, tevékenységét, a tagságra vonatkozó szabályokat, a működési rendet, és gazdálkodási jellemzőit.

Jövőbeli célja azon népfőiskolai munkák támogatása, amelyek feldolgozzák a népfőiskolai tevékenységet. Így szponzorálta a révkomáromi munkát, amely a felvidéki

népfőiskolák tevékenységét dolgozta fel. Nagy Lenke szerint az MNC küldetésének fontos része, hogy az ország lokális közösségeit erősítse. „...*legelőször ki-ki abban a közösségben tud építeni, ahová tartozik. Építeni hidakat, amely összeköt bennünket egymással és rombolni falakat, amely elválaszt.*” Ennek elérését a népfőiskolai nevelésben, illetve a példa-életekkel szolgálni tudásban látja.

VI. Sárospatak, a Bodrog-parti Athén

A magyarországi népfőiskolai mozgalom valamikori kiindulási pontját, Sárospatakot választottam az egyik kutatási helyszínnek, amelynek ma működő formáját vizsgáltam meg.

A már meglévő elméleti, illetve történeti háttér ismeretében utaztam el Sárospatakra. Kutatási munkámat Lackó Gabriella, a Sárospataki Református Kollégium Tudományos Gyűjteményi Adattárának igazgatója segítette. A dolgozatom e fejezetében megjelenő idézetek azok a tőle származó gondolatok, amelyeket beszélgetésünk alatt a népfőiskola működésével kapcsolatban mondott. A sárospataki népfőiskolát találkozásunkig csak szakirodalomból, folyóiratokból ismertem. Ennek az elméleti ismeretnek a gyakorlati valósággal való ütköztetése volt az interjú célja.

A református népfőiskola a lelkesznő szerint „*ma a harmadik korszakát éli*”. Jelenleg ún. „református szekcióként” működik a Magyar Népfőiskolai Collegium szárnyai alatt, együttműködésben a Sárospataki Református Teológiai Akadémiával.

A Lackó Gabriellával való beszélgetésemből az derült ki, hogy a népfőiskola, illetve felnőttekkel való foglalkozás, képzések ügyét szívügyüknek tekintik, ami a Sárospataki Református Kollégium küldetési nyilatkozatából is kiderül: „*A Sárospataki Református Kollégium...hozzá kíván járulni a térség szellemi és kulturális értékeinek megőrzéséhez és gyarapításához, tevékenységével növelni szeretné az észak-magyarországi térség településeinek népességmegtartó erejét is, együttműködik a felsőoktatási és kulturális intézményekkel, valamint egyházi és kulturális szervezetekkel. Hagyományainak megfelelően ápolja és továbbviszi a magyarországi reformáció és az egyetemes keresztyénség lelki, szellemi és kulturális örökségét, ennek érdekében együttműködik a magyarországi és külföldi teológiai intézményekkel. Az oktatást, a nevelést, a kutatást, általában a teológiai tudomány művelését szakmai és ökumenikus nyitottsággal, a Biblia alapján, a Magyar Református Egyház hitvallásai: "A Heidelbergi Káté" és "A*

Második Helvét Hitvallás" szellemében folytatja. Mindezt azzal a meggyőződéssel teszi, hogy ezzel a Szentírásban megfogalmazott missziói parancsnak (Máté 28,18-20) és az egész teremtet világ iránti felelősség parancsolatának (Genezis 1,28) engedelmeskedik. Intézményünket - a meglévő lehetőségeket folyamatosan kihasználva - úgy igyekszünk fejleszteni, hogy megfogalmazott céljainkat a jövőben a legmagasabb képzési formában, egyetemi szinten végezhessük. Mindezzel Isten dicsőségét, Egyházunk építését, magyar népünk javát szeretnénk munkálni.” (Sárospataki Református Teológiai Akadémia Küldetésnyilatkozta)

A sárospataki népfőiskola ügyének jelenlegi képviselői és az MNC felelősséget éreznek az összmagyarság hitbeli, lelki, szellemi és gazdasági felemelkedéséért. Újszászy Kálmán teológiai professzor korábbi megfogalmazására építve: „*Magyar kérdésre magyar választ adjunk*”. Mai kérdésekre mai válaszokat keresnek a művelődés, ismeretterjesztés, képességfejlesztés, közösségformálás és egyéb területeken.

A népfőiskolának nincs külön épülete, épületegyüttese Sárospatakon. Nem rendelkezik olyan kiépített kampuszrendszerrel, mint például a Lakiteleki Népfőiskola. „*A népfőiskolának ma is vannak korlátai.*” - hangzott a nem igazán pozitívan csengő mondat a beszélgetés közben, hiszen a feladatok és a programok megvalósítása nagy mértékben függ az anyagi forrásoktól, s azok „*szűkösen állnak rendelkezésre.*” Ezt a problémát a szorgalmas, önkéntes diákság és az a fajta tenni akarás kompenzálja, mely az újraindulást követően az 1990-es években is jelen volt, és ma is jelen van.

A népfőiskola ma is a régi gyökereiből táplálkozik. A lelkészek továbbképzését a 30-as évek mintájára végzik. A teológus hallgatók úgy viszik tovább ezeket az értékeket a maguk gyülekezetébe, mint a régi népfőiskolások „Újszászy Kálmán professzor diófája” alól. Így ezek a lelkészek a maguk szolgálati helyén - mint a település szellemi és lelki élet vezetői - tudják végezni a közösségformálás munkáját. Mivel a lelkészek közel állnak egy-egy település lakosságához, és közvetlen, napi kapcsolatban vannak a gyülekezetek tagjaival, ezért jól érzékelik azokat a témákat és területeket, amelyek ezeknek az embereknek a problémái. A népfőiskolai képzésből magukkal hozott értékeket használva eszközül segíteni tudnak ezeknek a problémáknak a megoldásában.

Az újraindult mozgalom eseményei közül ki kell emelnünk az 1976-tól megszervezett Népfőiskolai Találkozókat, az 1987-től megjelenő téli tanfolyamokat, és az 1990-től beindult nyári képzéseket. Az ezredforduló eseményei közül kiemelkedik a 2001-ben először megszervezett Pataki Diákok Emléknapja rendezvénysorozat. Ezeket

a PADISZ, vagyis a Pataki Diákok Szövetsége szervezi, melynek elnöke ifj. Újszászy Kálmán.

A népfőiskola ügye a múltban is összeforrt a „Pataki Diáksággal”, és így van ez napjainkban is. A „stafétabotot” átveszik és továbbadják a mindenkori pataki diákok egymásnak. Napjainkban, felhasználva az internet kínálta lehetőséget a „Bodrog parti titánok” honlapja köré szerveződve egy virtuális találkozóhelyet hoztak létre, melynek célja egyfajta egymásra találás, egymás sorsának követése és a kapcsolattartás. A honlapon található fórumok, illetve „csevegő” jó eszköz ehhez. A weboldalnak tagja lehet minden volt diák, és emlékeit, történeteit az „anekdoták” rovatba bejegyezheti.

A honlap fenntartója a Sárospataki Református Kollégium Alapítvány.

A közelmúlt munkáit, eseményeit, valamint a lehetséges jövőbeli terveket Sárospatakon a magyar népfőiskola 75. éve létezésének alkalmából „Emlékezz vissza az egész útra!” címmel megrendezett jubileumi alkalmán foglalták össze.

Arra a kérdésemre, hogy milyen szerepet tud vállalni a református népfőiskola, van-e feladata ma, azt a választ kaptam, hogy a jubileumi ünnepségen megfogalmazódott, hogy *„a munka, melyre a népfőiskolák éltetői vállalkoztak folytatandó, mert ma sem kevesebb az elvégzendő feladat.”*

A célkitűzések megvalósítására az aktívan működő faluszeminárium, illetve a presbiterképzések (Sárospataki Református Presbiteri és Gyülekezeti-munkás Népfőiskola) hivatottak. Hasonló célok megvalósításáért indította el közösségszervező szakát a Teológiai Akadémia.

VI.1 Faluszeminárium

A valamikori falukutatósi mozgalom egyfajta felelevenítése a mai Faluszeminárium. Beindításának célját Győri István a Sárospataki Református Teológia akkori dékánja fogalmazta meg levelében, aminek szándéka az volt, hogy a népfőiskolai és falukutatósi munkát ismertessék meg a teológusokkal, vitassák meg a magyar vidék kérdéseit, hogy a résztvevők ezáltal készüljenek fel a jövőbeli szolgálatra.

1998-ban az újraindult Sárospataki Református Teológiai Akadémia levélben kérte fel Kis Boázt, a MNC elnökét, hogy támogassa az intézményt a népfőiskola újraindításában, a faluszemináriumi munka beindításában. A MNC válaszában támogatásáról biztosította a teológiát.

Laczkó Gabriellát kérték fel, hogy első lépésként tartson előadást a diákoknak a falu-

szemináriumról és a népfőiskoláról, és ő ezt a munkát el is vállalta. Az akkori évfolyamnak tíz hallgatója volt, akik lelkesek és nagyon érdeklődőek voltak. A mai hallgatók lelkesedése sem csökkent, hiszen aktívan részt vesznek a balatoni nyári konferenciaheteken, év közben pedig a falvakat járják. Hírül adják, milyen munka folyik a teológián, felméri a falvak helyzetét és lehetőségeit.

A terepmunkára visszaemlékezve a szeminárium vezetője elmondta, hogy a falukutatás szükségessége érzékelhető volt. Az évtizedek során a falvak óriási változásokon mentek keresztül. *„Ez a munka azért nagyon fontos, mert most még a múlt feltárásában azokat kérdezhettük, akik maguk is részesei voltak az eseményeknek, bemutathattuk a jelent, hogy megőrizzük az utánunk jövőknek.”*

A diákok lelkesedését jelzi, hogy mindannyian önként vállalták a munkát, bár nagyon sok szabadidőt igényelt. A második szemeszter végén önálló dolgozatot készítettek a gyűjtött anyagról.

Az 1988 óta végzett faluszeminaristák már kikerültek a környékbeli falvakba, és az ottani lehetőségek szerint, a tapasztalatokat felhasználva végzik szolgálatukat. Nekik *„egészen más rálátásuk van a falura és a közösségre. Az igehirdetés mellett igyekeznek megismerni a falu közösségét és problémáit is.”*

A faluszemináriumi munkát támogatja és erősíti az, hogy a jelenleg aktuális, Sárospatak város komplex városfejlesztési stratégiája és operatív programjának részeként szerepel egy közösség és társadalomfejlesztő kollégium létrehozásának terve. Ennek célkitűzése: *„A Sárospataki Református Kollégium oktatási intézményeinek (az utolsó két évfolyamnak) hallgatói a zempléni falvakban végezzenek falukutatói, közösségfejlesztői tevékenységet, szervezzenek falukutató tábort.”*

A megvalósítással kapcsolatban folynak az egyeztetések.

VI.2 Sárospataki Református Presbiteri és Gyülekezeti-munkás Népfőiskola

A képzés két éves. A Presbiteri Népfőiskola hallgatói létszáma harminc fő.

Az egyéves levelező tanfolyam hat hétvégi konzultációból áll.

A jelentkezésnek nem feltétele az érettségi megléte, sem pedig a megválasztott gyülekezeti tisztség betöltése. Fontosabb ezeknél az Istennek tetsző életre, és az Őt dicsőítő szolgálatra való belső elkötelezettség – foglalja össze a jelentkezési tájékoztató az elvárásokat. Az egykori népfőiskolások, akik azóta presbiterek és gondnokok lettek, segítő munkatársai tudnak lenni a lelkipásztoroknak. Az ő képzésüket Szabó Dániel

vállalta el néhány éve a Sárospataki Református Teológiai Akadémiával együttműködve.

A népfőiskola célja, hogy segítsen felkészülni a gondnoki, presbiteri tisztséggel járó feladatok, és a gyülekezetben vállalt szolgálatok betöltésére. Azzal a reménységgel végzik ezt a munkát, hogy Isten Igéjének, hitvallásainknak, egyházunk történelmének mélyebb megismerése, a gyakorlati szolgálatok megbeszélése segít eligazodni az egyéni élet kérdéseiben, és helytállni a feladatok elvégzésében.

A képzésekről tanítói füzet sorozatok készülnek, melynek már második sorozata is napvilágot látott. Az első 24 kötet a két év anyagát tartalmazza, melyek foglalkoztak egyháztörténettel, bibliaismerettel, és olyan anyagokat is tartalmaznak, melyek lélektani ismereteken keresztül lelki beszélgetésekre is felkészíti a presbitereket.

Erről az egyházban megjelenő munkáról úgy vélik, hogy harcos ellenfele lehet olyan – a világban ma jelenlévő – problémáknak, mint az emberek passzivitása vagy a globalizáció. Bővebben erről a témáról Hegedűs Lóránt írt a *Számvetés keresztyén nézőpontból* című népfőiskolai füzetben.

A sárospataki népfőiskolai munkának igen fontos szelete ez, mert utat mutat abban, hogy mit kell tennie a református egyháznak annak érdekében, hogy az egyén és a közösségek élete jó irányba mozduljon el. Megtanít arra, hogyan használják bölcsen a tudományos technikai vívmányokat, ugyanakkor figyelmeztetnek annak hatáira és korlátaira is. Emellett szem előtt tartják a „neveljétek egymást szeretetben” elvét is.

Sárospatak város komplex városfejlesztési stratégiája és operatív programjának tervében szerepel, hogy a teológiai főiskola szervezze meg felnőttképzési központját, ahol a lelkészek továbbképzése mellett kínálna világi felnőttképzési tanfolyamokat is. A sárospataki református népfőiskola ügyének jövőjére nézve jó reménységgel tölti el a munkatársakat ez a tervzet, amely megegyezik az ügy képviselőinek törekvéseivel.

A sárospataki református népfőiskolai mozgalom számára pozitív jövőképét ad az a tény, hogy a város jövőjéről szóló stratégiájában számít és épít a népfőiskolai munkára. Ennek érdekében tervei között szerepel néptanítói, népfőiskolai programok indítása, amelyek a vidéken élőket, különösen az alacsony képzettséggel rendelkezőket a mindennapi életben való eligazodáshoz szükséges általános és gyakorlati tudással ruházzák fel. Tervezik ingyenes tanácsadói rendszer létrehozását, amely a gazdákat naprakész információkkal és segítséggel látja el.

A stratégia végrehajtásának kulcseleme a hatékony, az emberekhez közelebb álló és az

ügyintézési folyamatot leegyszerűsítő intézményrendszer, és szellemi infrastruktúra.

VII. A „November Esték” Vácott

A Váci Református Népfőiskola 1991-ben jött létre, a Magyar Népfőiskolai Collégiumnak tagjaként, és egyben résztvevője a szervezet munkájának. 2009-ben, az MNC által Hegyközújlakon szervezett alkalmon „Kálvin és a pénzügyek” címmel tartottak előadást. Ezen kívül „magukkal vitt” népdalokkal gazdagították a mintegy 150 résztvevőből álló rendezvényt. A váciak a Collégium küldetését, céljait magukénak érzik, és felelősséget éreznek az összmagyarság hitéleti, lelki, szellemi és gazdasági felemelkedéséért, felemeléséért.

Kis Csongor a népfőiskola vezetője egyben a református gyülekezet gondnoka és alapító tagja az MNC-nek. A gondnok úr a népfőiskolai mozgalom célját, és az abban való szerepvállalást a *„társadalom megújulásért való tenniakarásban”* látja. Feladatának tartja a nemzet szolgálatát. Célja a lelkiileg megújult magyarság megteremtése volt, s még ma is az. A népfőiskola elindulásával kapcsolatban elmondta, hogy 1992 nyarán Csuka Tamással, az akkori váci református lelkésszel indítottak el kísérletképpen egy előadás-sorozatot, ami társadalompolitikai kérdésekkel foglalkozott. Az előadások és beszélgetések azokról a kérdésekről szóltak, amikről a kormányváltás előtt hivatalosan nem lehetett.

A népfőiskolával való megismerkedésem alkalmá éppen arra az időszakra esett, amikor azok a bizonyos „Novemberi Esték” következtek Vácon, amely állandó címadója a népfőiskolai rendezvénynek. Alkalmam nyílt vendégként részt venni a népfőiskola működésének 20 éves jubileumi alkalmán. Kis Csongor, a népfőiskola vezetője szeretettel fogadott. Az ünnepség keretében került sor a „Nemzedékről nemzedékre” című kiállítás megnyitására, mely a Felső-Városi Református Egyházközség múltját mutatta be. Ennek részeként bemutatták az 1992 nyara óta működő népfőiskolai eseményeket is.

A megnyitó 18 órakor kezdődött a Pannónia székházban, ahol a gyülekezet tagjai és a város érdeklődő polgárai egyaránt képviseltették magukat.

A kiállított tárgyak között együtt szerepeltek a gyülekezet és a népfőiskola történetére vonatkozó írott és képes dokumentumok: levelek, naplók, családi iratok, fényképek és a vallási élet szakrális tárgyai szerepeltek.

Ezeket a tárgyakat a népfőiskola vezetőjének felhívására a gyülekezet családi emléktárgyaiból gyűjtötték össze.

1991 óta a váci református közösség életében egyre nagyobb szerepet játszik a református népfőiskola, így az intézmény indulásáról és működéséről szóló dokumentumok is fontos szerepet kaptak a kiállításon.

A népfőiskolát kezdetektől Kis Csongor gondok úr szervezi és irányítja a Vác-Felsővárosi Református Egyházközség, a gyülekezet támogatásával. Az ő megfogalmazása szerint ez azt jelenti, hogy *„a gyülekezet adja az áramot, a fűtést, a termet, az ülőalkalmatosságokat a népfőiskola hallgatósága számára.”*

Ezen a jubileumi alkalmon a gyülekezeti tagok által hozott pogácsa és aprósütemények, illetve bor és üdítők kerültek fogyasztásra. Kérdésemre a gondnok úr elmondta, hogy ez minden rendezvény alkalmával ugyanígy történik. *„Lelkesen vállalkoznak ezekre az asszonytestvérek, ugyanúgy ahogy egy szeretetvendégség alkalmával a gyülekezetben.”* A gondnok elmondta azt is, hogy arra nincs anyagi háttere a népfőiskolának, hogy ezt másként oldja meg. A népfőiskola rendezvényeinek résztvevői között szép számban képviseltetik magukat a gyülekezeti tagok, de jelen vannak a városból más érdeklődők is a „Novemberi Estéken”.

Fónagy Miklós, a gyülekezet jelenlegi lelkesze így foglalta össze a megnyitón a népfőiskola szolgálatát: *„A lényege benne van a nevében”*. A „református” jelző jelentését a Biblián alapuló, keresztyéni küldetéstudathoz kapcsolta, és kiemelte, hogy így ez nem a református felekezetet jelöli elsősorban, vagyis felekezeti kizárólagosságot nem jelöl. *„A népfőiskola, összetett szó. Magába foglalja, hogy a „nép” olyan része a kifejezésnek, amely egyenesen a célközönségre utal: a mi magyar népünk, bármilyen megszorítás nélkül. Az szó „főiskola” része pedig a minőségére utal: mindig fontos, létalapot meghatározó kérdésekre keresi és adja a választ, képzett szakember előadásában, mégis mindenki számára érthető módon.”*

Hangsúlyozta, hogy az eredeti szándék szerint a népfőiskola kaput nyit a legeldugottabb települések lakóinak is a fontos, alapvető társadalmi, nemzeti, gazdasági és egyházi ismeretek felé.

Napjainkban is mindig meghívják a népfőiskolai alkalmakra a város vonzáskörzetében lévő települések lakóit is. A szervezők szerint a húsz év elteltével már beépült a régió köztudatába, hogy ha november van, akkor van népfőiskolai „Novemberi esték” is.

Az átadni szándékozott értékek, ismeretek a visszajelzések alapján már célba találtak az évek során. *„Gazdagabb lett általa az életük, várják az új előadás-sorozatot, kérdezzetik.”* –foglalta össze tapasztalait Kis Csongor.

A legnagyobb és folyamatosan megoldásra váró problémának - amelynek megoldásában a népfőiskola segíthet az embereknek - a társadalom egészére jellemző értékválságot tartja, melyet az Istentől való elszakadásnak tulajdonít. *„Keresik az emberek a samaritánusi lelkületet. Hogy hátsó szándék nélkül megkérdezze valaki: mit tehetek érted.”* Ezért van jövője és jogosultsága a református népfőiskolai mozgalomnak, mivel *„Isten dicsőségére, a felebarátok javára szeretnénk dolgozni”*—hangzott a megfogalmazás.

A Váci Református Népfőiskola a sárospataki hagyományokat követi Szabó Zoltán és Újszászy Kálmán útmutatásai szerint. A rendezvények tervezésénél olyan témákat keresnek, amelyek máshol nincsenek, illetve amik hiányoznak a képzések köréből. A református népfőiskola által szervezett „Novemberi Estéken” a hazai közélet, politikai élet jeles szereplői, valamint egyházi méltóságok mellett a határon túli, magyarok lakta települések mindennapjaiban meghatározó szerepet betöltő, közismert személyek beszéltek az aktuális, érdeklődésre számot tartó témákról.

Ezek közül említést érdemel Orbán Viktor, Kövér László, G. Nagyné Maczó Ágnes, Áder János, Borókai Gábor, Tolcsvay Béla, Szíjjártó Péter, Bözsöny Ferenc, Kondor Katalin, Jókai Anna, Szalai Annamária.

A minden évben megrendezésre kerülő esti programoknak a Vác-Felsővárosi Református Egyház gyülekezeti terme (Vác, Dózsa György út 54.) ad otthont. Az események mindenki számára díjtalanok, adományokat a kirakott perselyekbe fogadnak el.

A Váci Református Népfőiskola elmúlt húsz évének eseményei közül szeretnék kiemelni néhányat, melyek jól jellemzik a népfőiskola munkáját:

1995. november 14-én Csontos János publicista „Múltunkkal a jövőbe” címmel tartott előadást, másnap pedig a népi kultúrák, falusi közösségek jelenéről és jövőjéről osztotta meg gondolatait a jelenlévőkkel Medgyasszay László.

November 16-án Borókai Gábor a Hír TV egyik alapítója a médiáról és a kommunikációról beszélt.

Ezek az esték mindig ökumenikus jellegűek, felekezetre való tekintet nélkül mindenkire szól, ugyanúgy, ahogy 2005. november 17-én *Szevik Imre* evangélikus püspök az ökumenikus kapcsolatok múltjáról, jelenéről, jövőjéről beszélt. November 18-án *Takaró Mihály*, a Magyar Reformátusok Világszövetségének főtitkára Wass Albert munkásságát méltatta, aki Erdély megmaradásáért fáradozott. A sorozat zárásaként november 19-én *Varga László* a CSEMADOK, azaz a Szlovákiai Magyar Társadalmi és Közművelődési Szövetség elnöke tartott előadást.

Érdekes volt a 2006-os előadássorozat is, amelyen *Szigethy Gábor* író, irodalomtörténész az 1956-os forradalom ötven évvel azelőtti eseményeiről emlékezett meg: „1956 - A feltámadás reménye” címmel. Második nap *Bözsöny Ferenc*, a Magyar Rádió főmunkatársa „Magyarság, kereszténység” címmel tartott előadást. *Szíjjártó Péter* országgyűlési képviselő aktuális, politikai eseményekről beszélt „Politikai hazugságok ötven év után is” című előadásában. November 15-én „*Bocskay István* négyszáz év távlatából” címmel Szabó András tartott előadást, november 16-án pedig *Ókovács Szilveszter* szerkesztő-műsorvezető a „Tömegtájékoztatás magyar módra, avagy csatornák és kanálisok” címmel beszélt a média hatásáról. A sorozat a neves előadó, zeneszerző *Tolcsvay Béla* „Teremtő hang” című előadásával ért véget november 18-án.

2008-ban, a tizenhetedik alkalommal megrendezett „Novemberi Estéken” „A víz szalad, a kő marad” mottóval tartottak előadásokat. Többnyire a napi aktualitásokról beszéltek: *Horkay László* „Az egyház szerepe a magyarság megmaradásában”; *Katona Sándor* „Jog, igazság, ítélet”; *Bánkuti Ákos* és *Herein Gyula* vetített képes előadása Gyimesbükkről. *Kis Csongorné* vezette a Budakeszi Népdalkör jubileumi műsorát. Végezetül *Patrubby Miklós* „Maradásunk a nagyvilágban” és *Vári Fábíán László* „A kő Kárpátján is marad” című előadások zárták a népfőiskola programját.

A huszadik, jubileumi alkalom - amelyen én is részt vettem - 2011. november 7. és 12. között valósult meg.

A jubileumi előadások voltak: *Répás Zsuzsanna* helyettes államtitkár „A magyar: vállalat jelent” (Latinovits Zoltán) – A nemzetpolitika elmúlt húsz éve ; *Balla Péter* egyetemi tanár „Az Újszövetség gyűjteményének kialakulása” ; *Gulyás Gergely* országgyűlési képviselő „Magyarország helyzete az új Alaptörvény és a sarkalatos törvények elfogadása után” ; *Budai Ilona* népdalénekes „Magyarország, édes hazám” című előadóestje tette még színesebbé a programot. *Rozsnyai Margit* pszichológus „Mit vittünk Európába?” és *Szabados Tamás* operatőr: „Magyar értékek a természetben” címmel vetített képes előadást tartottak. *Lezsák Sándor* országgyűlési képviselő „Népfőiskolák jelentősége” ; *Kis Boáz* a MNC ügyvezető elnöke „75 éves a magyar népfőiskolai mozgalom” című előadásai zárták a jubileumot.

A népfőiskolai előadások nevelési céljából Kis Csongor „az öntudatos és gerinces magyar társadalom” nevelését fogalmazza meg. Feladatuknak tekintik a hamisítatlan népi, tehát magyar kultúra megőrzését is.

VIII. Összegzés

A népfőiskola – köztük a református egyház által szervezett népfőiskola is - megpróbál válaszokat adni azokra a 21. századi jelenségekre, kihívásokra, melyek miatt napjainkban megnövekedett a lokális közösségek jelentősége, újrafelfedezése.

Ez a lényege tulajdonképpen a népfőiskolai gondolatnak is: teremtsünk lehetőséget a közösségformálási szándéknak az emberi kapcsolatokban.

Ma a lokalitás, a helyi közösségi szint jelenti az emberek számára az átélhető egységet. Ott tapasztalhatják meg, hogy képesek hatással lenni a közéleti, gazdasági, kulturális, szociális viszonyokra, illetve ez jelenti a gyakorlati munkavégzés terét, keretét is.

Az internet térhódításával az ismeret, az információ ma már az emberek többsége számára elérhetővé válik, de ez az elérhetőségi út magában hordozza az elszigetelődést, az izolálódás veszélyét, ahogyan Tóth Árpád fogalmaz *Lélektől lélekig* (1923) című versében:

„Ó, jaj, barátság, és jaj, szerelem!

Ó, jaj, az út lélektől lélekig!

Küldözzük a szem csüggedt sugarát,

S köztünk a roppant, jeges úr lakik!”

Így a népfőiskolák szerepe napjainkban részben túlmutat a tudás, a tapasztalat, az ismeret továbbadásán. Ezért az egyház szerepvállalásának ebben a munkában nem csak múltja és legitimációja van, hanem jelene és jövője is. Helyzetéből adódóan ugyanis tevékenységével válasz tud adni a valós szükségletekre: erősíteni az emberi kapcsolatokat, szervezőerejével képes mozgósítani, közösséget szervezni.

A népfőiskola is lehetőség, hogy lélekben is erősítsük egymást, mert „minden magyar felelős minden magyarért”- ahogyan Lezsák Sándor fogalmazott.

Ezt foglalja magába a közösség és az erkölcs fontosságának hangsúlyozása, illetve a társadalom megújulásának szükségszerűsége, ami megtalálható a népfőiskolai eszmében. Mivel élő közösségek és a bizalom létrehozása nélkül a modern társadalomban súlyos működési zavarok lépnek fel. Bár a népfőiskola ez ellen nem csodaszer, de segít abban, hogy erkölcsösebb, jellemesebb, a magyar hagyomány és keresztyén értékrend alapján szerveződő életük legyen a résztvevőknek. Bár a hagyományos oktatási rendszerben rengeteg ismeretre tesz szert ugyan az ember, gyakran ezeket azonban mégsem tudja felhasználni, képtelen eligazodni az életben.

Az ily módon elbizonytalanodott embernek segíthet a népfőiskola tájékozódni, az életben eligazodni, és megtapasztalni, hogy a közösségi élet egyben biztonságot is jelent.

A dolgozatom kutatási kérdéseire a sárospataki és a váci tapasztalatok mellett választ kaptam még egy – a most, 2012. február hónapban Csángóföldön megszervezett népfőiskola – résztvevőivel készült rádióriportból is. Arra a kérdésre, hogy van-e ma értelme, jövője a népfőiskolának nagyon egyszerűen ennyi volt két kiemelhető válasz: „A Csángó Népfőiskola is úgy jött létre, hogy volt rá igény.” ; „Annyit írtam, mint nem írtam az egész életemben.” (Duma András: Csángóföldi felnőttoktatás. Csíkfalusi Csángó Rádió Archívum. Vegyes tematikájú műsorak. 2012.02.08.)

A népfőiskola lényegét pedig tömören, így fogalmazta meg az egyik résztvevő: „*Felismertük a Lelket*”; „*Gyönyörűen tudtunk egymásnak adni*”.

Mivel nincs éles különbség a felekezeti fenntartású és a nem egyházi népfőiskolák célkitűzései között, a későbbiekben szeretnék összehasonlító elemzést készíteni a rendszerváltás után újraindult, különböző fenntartású népfőiskolák gyakorlati tevékenységéről és egyénre, közösségre gyakorolt hatásairól.

IX. Felhasznált irodalom

BALÁZSI Károly – BOLVÁRI-TAKÁCS Gábor (szerk.) (2002): A Sárospataki Népfőiskola tizenöt éve (1986-2001.). Sárospatak, Sárospataki Népfőiskolai Egyesület.

BORBÁTH Erika (1989): A népfőiskolákról. Miskolc, BAZ Megyei Közművelődési Módszertani Központ.

DUMA András: (2012): Csángóföldi felnőttoktatás. Csíkfalusi Csángó Rádió Archívum. Vegyes tematikájú műsorak. In: <http://csangoradio.ro/media.php?func=10&lang=hu> 2012.02.08. 12.15 h.

CSEPREGI Béla: Népfőiskoláink négy évtized távolából. Diakónia 1979. 85-87. o.

HARSÁNYI István (szerk.) (1991): Népfőiskola tegnap, ma, holnap. Budapest, Püski – MNT.

HARSÁNYI István (1991): A holnap magyar népfőiskolája felé. In: HARSÁNYI István (szerk.) Népfőiskola tegnap, ma, holnap. Budapest, Püski-MNT. 176-191.p.

HARSÁNYI István (1991): Dánia, a népfőiskola bölcsője. In: HARSÁNYI István (szerk.) Népfőiskola tegnap, ma, holnap. Budapest, Püski-MNT. 11-18. p.

HODOSSI Sándor (2007): Református népfőiskolák a magyar vidék felemelkedéséért. In: Mediárium, Debrecen, 163-170.o.

HORVÁTH Erzsébet: A Magyar Népfőiskolai Mozgalom története. Theologiai Szemle 1994/1. szám, 39-43.o.

JAKAB Sándor – VARGA Csaba (szerk.) (1986): A Sárospataki Népfőiskola (1936-1986). Budapest, TIT és Országos Közművelődési Központ Módszertani Intézet.

JAKAB Sándor (1987): A Sárospataki Népfőiskola ötven éve. In: Honismeret 1, 14-16.p.

KIS Csongor (2011): Húsz éves a Váci Református Népfőiskola. Vác, Magyar Népfőiskolai Collégium.

KISS Tihamér László (1942): A református népfőiskola a vallásos nevelés szolgálatában. Kolozsvár, „Ifjú Erdély” kiadása.

KORMOS László (1984): Tiszántúli Református Egyházkerület és a Debreceni Református Kollégium Levéltárának ismertetője. Debrecen.

KOVÁCS Bálint (1941): Magyarországi keresztyén népfőiskolák. Budapest, KIE.

KOVÁCS Bálint (1994): Protestáns népfőiskolai mozgalom Magyarországon (1936-1948). Budapest, Magyar Népfőiskolai Társaság - Püski kiadó.

LAKATOS László (1980): A népfőiskola-mozgalom Magyarországon, 1935-1945: Kutatási zárójelentés. Budapest, KM Tudományos Koordinációs Bizottsága.

MÁDY Zoltán (1941): A népfőiskolai mozgalom útja. In: KOVÁCS Bálint: Magyarországi keresztyén népfőiskolák. Budapest, KIE Nemzeti Szövetség kiadása. 5-46.p.

Magyar Népfőiskolai Collegium (2011): Emlékezz vissza az egész útra! 75 éves a magyar népfőiskola. 76-80. p.

Magyar Népfőiskolai Társaság (szerk.) (1991): Népfőiskolai kiskalauz. Budapest, MNT.

Magyar Parasztszövetség (szerk.) (1945): Népfőiskolai útmutató. Budapest.

Magyar Népfőiskolai Társaság (szerk.) (1993): Népfőiskolák Magyarországon. Budapest, MNT.

MORVAI Péter (1939): Református népfőiskolát! Budapest.

PETHŐ László (2002): Racionalizáció és társadalmasítás. Felnőttoktatási és művelődésszociológiai tanulmányok. Jászberény, Déryné Művelődési Központ.

SAS Judit, H. (1961): A magyar népfőiskolák története. In: Valóság, 6, 71-86.p.

SZIGETI TÓTH János (1999): A népfőiskola a XIX-XX. században, szerepe, fejlődése a magyar művelődésben. Debrecen, KLTE.

TIHANYI Endre (1985): A Sárospataki Népfőiskola és Szabolcs megye. Budapest.

TIMAFFY László (1991): A mosonmagyaróvári Széchenyi Népfőiskola. In: HARSÁNYI István: Népfőiskola tegnap, ma, holnap. Budapest, Püski-MNT kiadó, 96-99.p.

TRENCSENY Imre (szerk.) (1998): Az újrászületés krónikája. Tíz év a magyar népfőiskolai mozgalom történetéből. Budapest, Magyar Népfőiskolai Társaság.

ÚJSZÁSZY Kálmán (1941): Evangélium és népfőiskola. In: Protestáns Szemle, februári szám, 40-42. p.

WOLF (ORDASS) Lajos (1934): Grundtvig és a skandináv népfőiskola. In: Keresztyén Igazság, 6, 125-129.p.

X. MELLÉKLETEK

1. Melléklet: A Magyar Népfőiskolai Collegium Alapszabálya

F. 8. 4

Az MNC Magyar Népfőiskolai Collegium alapszabálya

Budapest, 2000

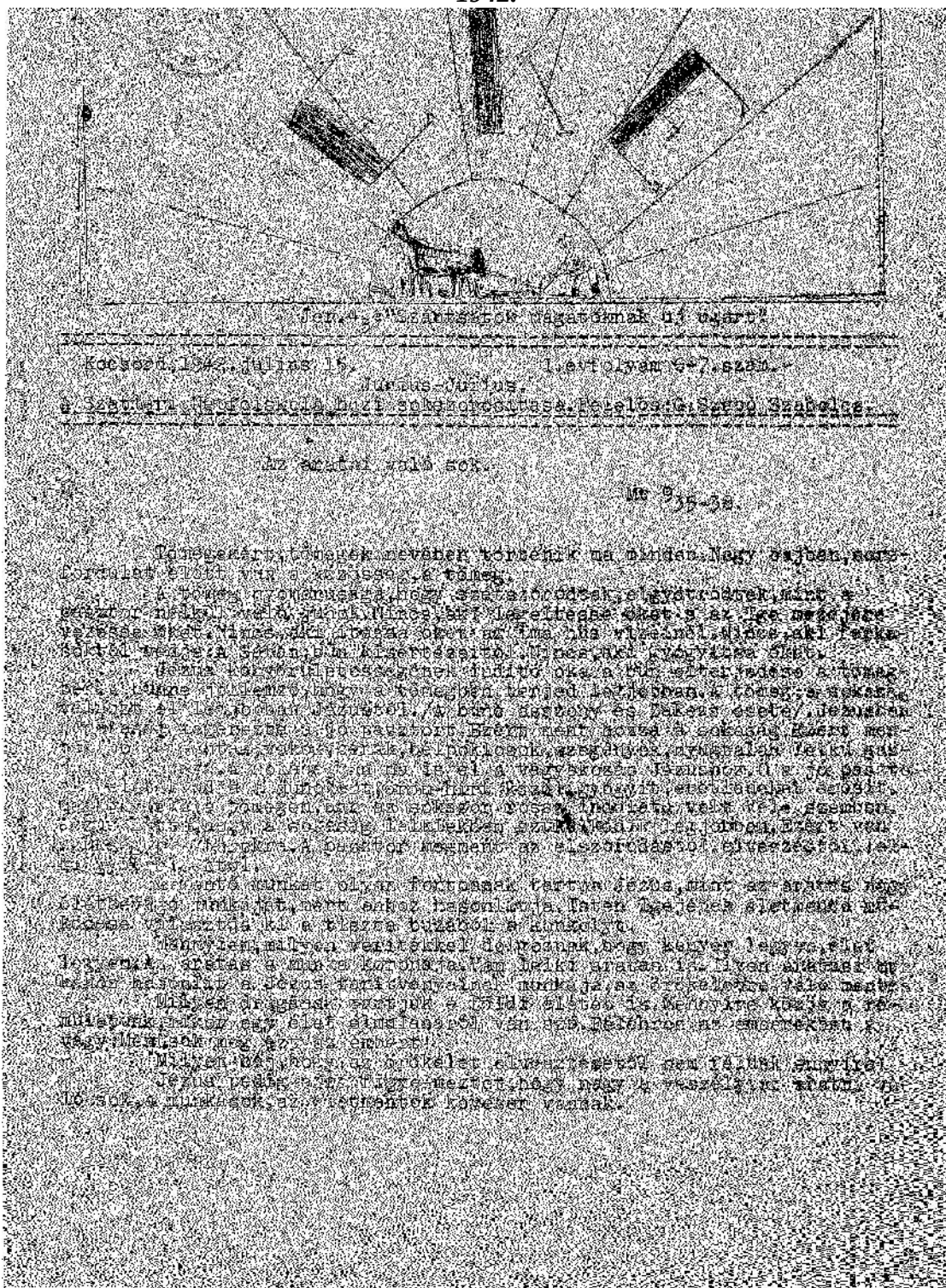
NÉPFŐISKOLAI FÜZETEK

VII.

AZ MNC
MAGYAR NÉPFŐISKOLA
COLLEGIUM
ALAPSZABÁLYA

Magyar Népfőiskolai Collegium
2000

2. Melléklet: Az „EKE” folyóirat, 1942.

[illegible]

4. Melléklet: Kis Csongor, a Váci Református Népfőiskola vezetője, a népfőiskolai hallgatóság
(Kis Csongor: Húsz éves a Váci Református Népfőiskola. Vác, Magyar Népfőiskolai Collégium, 2011. mellékletéből)

A Váci Református Népfőiskola vezetője köszönti a népfőiskola hallgatóit

Hallgatóság az előadóra figyel